

TRANSPORT TIZIMIDA AUTSORSING MATRITSASINI QO'LLASH BOSQICHLARI

M. Irisbekova

N. Sulaymonov

Toshkent davlat transport universiteti

Annotatsiya: *Ushbu maqolada transport tizimida outsorsing matritsasiidan foydalanish bosqichlari ketma-ketligi muhokama qilindi. Avtorizatsiya transport tizimidagi mashhur strategiyadir, chunki u kompaniyalarning qayta ishlash va samaradorligini aniqlashga intiladi. Outsorsing qarorlarini boshqarishning samarali usullaridan biri outsorsing matritsasi bo'lib, u kompaniyalarga qaysi usullarni kimga va kimga outsorsing qilishni tanlashga yordam beradi. Transport tizimida outsorsing matritsasiidan foydalanish tahlil qilinib, ilmiy-uslubiy va amaliy taklif va tavsiyalar berildi .*

Kalit so'zlar: *outsorsing matritsasi, transport tizimi, xarajatlarni kamaytirish, samaradorlik, qaror qabul qilish outsorsing.*

KIRISH

Bugungi taraqqiy etgan davrda boshqa ko'plab sohalar qatori zamonaviy transport tizimiga ham zamonaviy texnologiya va usullarni joriy etish zarurati paydo bo'lmoqda. Outsorsing xizmatlaridan foydalanishda raqamli platformalardan foydalanish bilan bir qatorda outsorsing matritsasiini ishlab chiqish muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Xususan, mamlakatimizda bu borada qator islohotlar amalga oshirilmoqda. O'zbekiston Respublikasi. O'zbekiston hozirda o'tish bosqichida ekanini inobatga olib, raqamli iqtisodiyot strategiyasini tasdiqlash maqsadga muvofiqdir. O'zbekiston "Raqamli O'zbekiston-2030" va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlari. 2020-yil 5-oktabrdagi PF 6079-son qarori nafaqat raqamli iqtisodiyotni rivojlantirish siyosatida yangi sahifa ochdi [1].

Transport outsorsingi ushbu tendentsiyada eng tez-tez qabul qilinadigan qarorlardan biri bo'lib, transportni funktsiyadagi mutaxassislar qo'lga topshirish kompaniyalarga o'zlarini biznesga bag'ishlash va doimiy xarajatlarni kamaytirish imkonini beradi, natijada raqobatdosh ustunlikka erishiladi.

Ammo bu delegatsiya xavf-xatarlardan xoli emas, shuning uchun eng yaxshi qarorlarni qabul qilishda turli tahliliy vositalar asosiy rol o'ynaydi. Sanoatning turli tarmoqlaridagi korxonalar muvaffaqiyatida transport logistikasi muhim o'rin tutadi. Transport logistika kompaniyasi faoliyatini baholash samarali operatsiyalarni, iqtisodiy samaradorlikni va mijozlar ehtiyojini qondirishni ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. Ushbu jarayonni soddalashtirish va ongli tanlov qilish uchun kompaniyalar oldindan belgilangan mezonlar asosida potentsial transport logistika hamkorlarini baholash uchun outsorsing matritsasiidan foydalanadilar. Outsorsing xizmatlari matritsasi

transport logistika kompaniyalari va potentsial xizmat ko'rsatuvchi provayderlarni baholash uchun tegishli mezonlar ro'yxati keltirilgan jadvalni yaratishni o'z ichiga oladi. Biz tanlagan mezonlar transport logistika kompaniyasi faoliyatini baholash uchun outsorsing xizmatlarini ishonib topshirish imkonini beradi. Outsorsing matritsasini yaratish orqali har qanday kompaniya transport bilan bog'liq jarayonlarni tizimli ravishda tahlil qilish imkoniyatiga ega bo'ladi. Outsorsing matritsasi orqali outsorsing xizmatlari bilan shug'ullanuvchi har qanday korxonaga yoki transport kompaniyasi o'zining ichki va tashqi tizimini yanada optimal tarzda boshqarishi mumkin.

Adabiyot manbalarini haqida umumiy ma'lumot; Adabiyot sharhi.

Bir nechta olimlar matritsalarini outsorsing qo'llash bosqichlari bo'yicha tadqiqotlar o'tkazdilar transport tizimi, bu jarayonning murakkabligi va qiyinchiliklarini tushunish uchun turli tadqiqot usullaridan foydalangan holda. Ushbu sohadagi asosiy tadqiqotchilardan biri sanoatda outsorsing amaliyotlarini o'rganishda katta tajribaga ega bo'lgan transportni boshqarish bo'yicha mutaxassis doktor Anna Smidir.

Adabiyotda logistika outsorsingiga kognitiv yondashuvlarni ta'minlaydigan retseptiv modellar mavjud bo'lsa-da, amalda outsorsing bo'yicha qarorlarni qabul qilish uchun kognitiv va tajribaviy qidiruv va baholashdan foydalaniladi. Xalqaro olimlar Mello J. E., Esper T. L. va Stank T. P. tajriba va shaxsiy manfaatlar kabi shaxsiy omillarni, shuningdek, tashkiliy qadriyatlar va me'yorlar kabi madaniy omillarni jarayonga kirish sifatida o'z ichiga olgan holda kengaytirdilar [2].

Bundan tashqari, qaror matritsasi usulidan foydalangan holda outsorsing xizmatlari va transport logistika kompaniyalarini baholash bo'yicha ilmiy ishlarni olib borgan osiyolik olimlar Li Y., Liu X., Chen Y. lar [3].

Bundan tashqari, xalqaro olimlar Fu S., Yu Y., Xu M. lar o'z maqolalarida "Bulutli matritsalarini ko'paytirish hisobini outsorsing uchun xavfsiz algoritm yaratish" [4] mavzusida ilmiy ish olib bordilar.

Tadqiqot usullari va olingan natijalar.

Ushbu olimlar qarorlar matritsasi usuli, Barnes matritsasi usuli va Dornier matritsasi usulidan foydalangan holda samarali tashuvchilarni tanlash jarayonlari orqali logistika operatsiyalarini optimallashtirishga intilayotgan tashkilotlar uchun eng yaxshi amaliyot va strategiyalarni ishlab chiqdilar. Bizning maqolamizda biz bir qator usullardan foydalandik, jumladan: qiyosiy tadqiqot va nazariy tahlil asosida so'rovnoma, biz outsorsing matritsasini strategiyasini amalga oshirishda muhim deb topgan jihatlardan outsorsing matritsasini yaratish ketma-ketligini tuzdik. Outsorsing matritsasining o'zi kompaniyalar uchun jarayonlarni qayerdan outsorsing qilish to'g'risida qaror qabul qilish uchun qimmatli vositadir. Matritsa har bir jarayon qanchalik murakkab ekanligini va strategik darajada qanchalik muhimligini ko'rib chiqadi. Juda yuqori darajada, outsorsing matritsasi biznesni tahlil qilish, loyihalarni boshqarish kontekstida qo'llaniladi. Outsorsing qilish yoki bermaslik - har bir o'sib

borayotgan kompaniya bir nuqtada qabul qilishi kerak bo'lgan qaror. Ta'sir matritsasi yordam berishi mumkin. Ta'sir matritsasi o'z o'qi bo'yicha ikkita mezonga ega va jarayonning murakkabligi va jarayonning kompaniya uchun ahamiyati. Ushbu qarorlarni qabul qilishda bizga yordam beradigan ko'plab vositalar mavjud, ammo biz bunday oddiy va intuitiv yondashuvni kamdan-kam topamiz. Matritsa umumiy qoidaga amal qiladi: transport kompaniyamiz faoliyati uchun eng muhim va murakkab jarayonlar bizning nazoratimiz ostida bo'lishi kerak. Bu kabi jarayonlar tugatish uchun boshqa joyga yuborilganda, har qanday xatolar kompaniya uchun xavfli bo'lishi mumkin.

Biroq, kompaniyaning to'g'ri ishlashi uchun kamroq muhim va kamroq murakkab jarayonlar xavfsiz tarzda outsorsing/avtomatlashtirilgan bo'lishi mumkin.

Kompaniyaning farovonligini ko'rib chiqishda har doim ehtiyotkorlik va bilimli qarorlar qabul qilish oqilona bo'ladi, shuning uchun har qanday vaziyatda outsorsing matritsasi har bir kompaniya tomonidan umumiy yoki alohida ravishda tuzilishi mumkin.

Transport tizimi uchun outsorsing matritsasini birinchi marta yaratishda bir qancha ishlarni bajarish kerak. Biz eng muhim deb hisoblagan 10 ta mezonni tanladik, ular quyidagilar:

1. Tashish, logistika, avtoparkni boshqarish yoki mijozlarga xizmat ko'rsatish kabi tashqi manbalardan foydalanish mumkin bo'lgan transport tizimidagi asosiy funksiyalarni yoki faoliyatni aniqlash;

2. Potentsial outsorsing hamkorlarini baholash mezonlarini aniqlash; masalan, xarajat, tajriba, ekspertiza va geografik qamrov.

3. Bir o'qda aniqlangan funksiyalar yoki faoliyatlar, ikkinchisida esa baholash mezonlari bilan matritsa yaratish;

4. Belgilangan funksiyalar yoki faoliyat bilan bog'liq xizmatlarni ko'rsatadigan potentsial outsorsing hamkorlari haqida ma'lumotni o'rganish va to'plash;

5. Har bir potentsial outsorsing hamkorini matritsadagi mezonlar bo'yicha baholash, har bir mezon uchun ball yoki reyting belgilash;

6. Outsorsing bo'yicha potentsial hamkorlarni ularning umumiy balli yoki reytingi asosida tartiblash;

7. Transport tizimining mezonlari va talablariga eng mos keladigan outsorsing hamkorini tanlang;

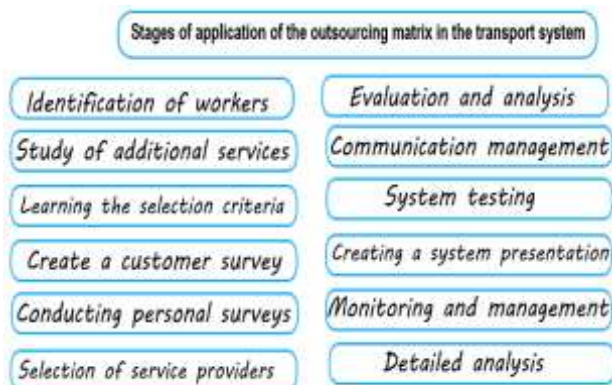
8. Tanlangan sherik bilan outsorsing shartnomasi bo'yicha muzokaralar olib borish, unda ko'lami, shartlari va ko'rsatkichlari ko'rsatilgan;

9. Kelishilgan standartlar va taxminlarga muvofiqligini ta'minlash uchun outsorsing hamkorining faoliyatini muntazam ravishda kuzatib borish va baholash;

10. Tashish tizimining samaradorligi va samaradorligini optimallashtirish uchun kerak bo'lganda outsorsing tartibiga tuzatishlar yoki o'zgartirishlar kiriting.

Ammo bunday tendentsiyalar O'zbekiston transport bozorida endigina paydo bo'lmoqda. Muammo shundaki, logistika xizmatlarini autsorsing qilish transport xodimlaridan birinchi navbatda korporativ boshqaruvni qayta qurish va moliyaviy oqimlarning maksimal shaffofligini ta'minlashni talab qiladi. Bu nafaqat xizmatlar mijozlariga, balki ularning ijrochilariga ham tegishli. Hozirgi vaqtda ko'plab transport kompaniyalari maksimal kuch va e'tiborni asosiy biznesga qaratish va mutaxassislarga ikkilamchi funksiyalarni berish haqida o'ylashadi: axborot tizimlarini avtomatlashtirish va qo'llab-quvvatlash - dasturiy ta'minot ishlab chiqaruvchisi yoki tizim integratori, moliyaviy hisobot - buxgalteriya va konsalting firmasi, ovqatlanish va banketlarni tashkil etish - umumiy ovqatlanish kompaniyasi, xodimlarni tanlash - ishga qabul qilish agentligi va boshqalar.

Umuman olganda, transport tizimida autsorsing matritsasini qo'llash tashkilotlarga operatsiyalarni tartibga solish, xarajatlarni kamaytirish va umumiy ish faoliyatini yaxshilashga yordam beradi. Ushbu bosqichlarni bajarish orqali tashkilotlar transport xizmatlarini yaxshilash uchun uchinchi tomon provayderlaridan samarali foydalanishlari mumkin. O'tkazilgan tadqiqotlar va transport kompaniyalarining ish jarayonlari asosida biz transportda autsorsing matritsasiidan foydalanish bosqichlarini tuzdik, bu quyidagicha ko'rinadi: Transport tizimida autsorsing matritsasiidan foydalanish bosqichlari (1-rasm) da ko'rsatilgan.

1-rasm. Transport tizimida autsorsing matritsasini qo'llash bosqichlari.

Transport tizimida autsorsing matritsasiidan foydalanish bosqichlarini chuqurroq tushunish uchun 12 bosqichning har birini tizim sifatida tahlil qilsak, mum matritsasini yaratishimiz mumkin bo'ladi va biz ushbu 12 mezonni batafsil tavsiflab beramiz. keyingi maqolalarimiz.

Aksariyat biznes kompaniyalari uchun umumiy autsorsing matritsasiga murojaat qiladigan bo'lsak, u quyidagicha ko'rinadi, u (2-rasm) da tasvirlangan.

2-rasm. Outsorsing matritsasi.

Autsorsing matritsasi, umuman olganda, kompaniyalar past strategik ahamiyatga ega bo'lgan yuqori xarajatli faoliyatni yo'q qilishni yoki autsorsing qilishni xohlashadi. Agar faoliyatning operatsion samaradorlikka qo'shgan hissasi past bo'lsa, uni yo'q qilish mumkin, agar u operatsion samaradorlikka yuqori hissa qo'shsa, uni autsorsing qilish kerak. ega bo'lgan faoliyatni nazorat qilishni xohlaydi. Buni odatdagidek biznesni davom ettirish yoki strategik ittifoqlar tuzish yoki samaradorlikni oshirish orqali amalga oshirish mumkin [5].

Aksariyat hollarda buning yo'li xarajatlarni imkon qadar kamaytirishdir. Umumiy xarajatlarni kamaytirish usullariga quyidagilar kiradi:

1. Xarid qilish: xaridlarni birlashtirish yoki etkazib berish shartnomalarini qayta ko'rib chiqish;

2. Xodimlarni boshqarish: ish haqi, o'qitish, qo'shimcha ish, imtiyozlar va sog'liqni saqlash, xodimlarning aksiyalariga egalik qilish va xodimlarni qisqartirish orqali mehnat xarajatlarini kamaytirish;

3. Texnologiyani rivojlantirish: aloqa va tashkiliy xarajatlarni kamaytirish uchun IT va raqamli texnologiyalardan foydalanish;

Ilg'or ishlab chiqarish texnologiyasidan foydalaning;

4. Logistika: distribyutor kompaniyalar bilan hamkorlik qilish (masalan, FedEx).

5. Operatsiyalar: ishlab chiqarishni arzonroq yurisdiksiyaga autsorsing qilish (masalan, Xitoy/Hindiston/boshqa).

Asosiy fondlardan foydalanish darajasini oshirish;

Bosh ofisni arzonroq shahar, mintaqa yoki mamlakatga ko'chiring.

6. Moliya: aylanma mablag'larni, shu jumladan inventar va debitorlik qarzlarni qisqartirish, shu bilan birga to'lanmagan qarzlarni qayta moliyalash va asosiy bo'lmagan aktivlardan voz kechish [6].

Shu bilan birga, transport tizimida autsorsing matritsasiidan foydalanishda biz ba'zi umumiy muammolarga duch kelishimiz mumkin, ular quyidagilar:

1. Aloqa yo'qligi: Agar transport kompaniyasi va autsorsing hamkorlari o'rtasida yomon aloqa mavjud bo'lsa, bu transport jarayonida kechikishlar, chalkashliklar va xatolarga olib kelishi mumkin.

2. Samarasiz jarayonlar: Agar outsorsing matritsasi to'g'ri ishlab chiqilmagan yoki amalga oshirilmagan bo'lsa, bu samarasiz jarayonlarga va transport kompaniyasi uchun xarajatlarning oshishiga olib kelishi mumkin.

3. Shaffoflikning yo'qligi: Tegishli nazorat va monitoringsiz outsorsing matritsasi shaffoflikdan mahrum bo'lishi mumkin, bu firibgarlik yoki resurslardan noto'g'ri foydalanishga olib keladi.

4. Sifatni nazorat qilish masalalari: Agar qat'iy sifat nazorati choralari ko'rilmasa, transport kompaniyasi o'zlarining outsorsing hamkorlaridan subpar xizmatlarni olishi mumkin, bu esa mijozlarning noroziligiga va obro'siga putur etkazadi.

Transport tizimidagi outsorsing matritsasini tuzatish uchun ularni quyidagi amallarni bajarish orqali tuzatish mumkin:

1. Muloqotni yaxshilash: Transport kompaniyasi va outsorsing hamkorlari o'rtasida aniq aloqani ta'minlash uchun muntazam uchrashuvlar, ro'yxatga olish va hisobot mexanizmlarini joriy etish.

2. Jarayonlarni soddalashtirish: ortiqcha va samarasizlikni bartaraf etish, umumiy ish faoliyatini yaxshilash va xarajatlarni kamaytirish uchun outsorsing matritsasini baholash va tartibga solish.

3. Shaffoflikni oshirish: outsorsing bo'yicha hamkorlar faoliyatini monitoring qilish va tashish jarayonida shaffoflikni ta'minlash uchun monitoring va hisobot tizimlarini joriy etish.

4. Sifatni nazorat qilish chora-tadbirlarini amalga oshirish: outsorsing hamkorlari transport kompaniyasining talablariga javob beradigan yuqori sifatli xizmatlarni taqdim etishini ta'minlash uchun sifat nazorati standartlarini ishlab chiqish va joriy etish [7].

Ushbu muammolarni hal qilish va ushbu echimlarni amalga oshirish orqali transport tizimidagi outsorsing matritsasi takomillashtirilishi mumkin, bu esa yanada samarali va tejamkor transport jarayoniga olib keladi [8].

Transport tizimida outsorsing matritsasini qo'llash bosqichlarini yaratgandan so'ng, siz quyidagi qo'shimcha amallarni bajarishingiz mumkin:

1. Potentsial outsorsing hamkorlarini baholang va tanlang: Asosiy mezonlarni aniqlab, matritsani yaratganingizdan so'ng, ushbu mezonlarga asosanib potentsial outsorsing hamkorlarini baholashni boshlashingiz mumkin. Bu har bir potentsial sherikning imkoniyatlari, tajribasi, tajribasi va narxlarini to'liq baholashni o'z ichiga oladi.

2. Shartnomalar va kelishuvlar bo'yicha muzokaralar olib boring: outsorsing bo'yicha hamkorlaringizni tanlaganingizdan so'ng, ish doirasi, mas'uliyat, xizmat ko'rsatish darajalari, narxlar va samaradorlik ko'rsatkichlarini aniq belgilab beruvchi shartnomalar va kelishuvlarni muhokama qiling. muzokara muhim ahamiyatga ega. Ushbu shartnomalar, shuningdek, outsorsing munosabatlarini nazorat qilish va boshqarish qoidalarini o'z ichiga olishi kerak.

3. Ishlash monitoringi va boshqaruv jarayonlarini amalga oshirish: outsorsing hamkorlari kelishilgan xizmat darajalari va samaradorlik ko'rsatkichlariga mos kelishini ta'minlash uchun samaradorlik monitoringi va boshqaruv jarayonlarini o'rnatish juda muhimdir. Outsorsing hamkorlarining faoliyatini baholash va yaxshilash uchun har qanday yo'nalishlarni aniqlash uchun muntazam tekshiruvlar va auditlar o'tkazilishi kerak.

4. Natijalarni o'lchash va monitoring qilish: Transport tizimidagi outsorsing natijalarini o'lchash va uning samaradorligi va tashkilotga ta'sirini baholash muhimdir. Outsorsing tashabbusining muvaffaqiyatini baholash uchun xarajatlarni tejash, samaradorlikni oshirish, xizmat sifati va mijozlar ehtiyojini qondirish kabi asosiy ko'rsatkichlar (KPI) muntazam ravishda monitoring qilinishi kerak [9].

Ushbu qo'shimcha qadamlarni bajarish va transport tizimiga outsorsing matritsasini samarali qo'llash orqali siz bir nechta natijalarni ko'rishingiz mumkin, jumladan:

- Xarajatlarni tejash: outsorsing tashqi xizmat ko'rsatuvchi provayderlarning tajribasi va resurslaridan foydalangan holda operatsion xarajatlarni kamaytirishga yordam beradi.

- Samaradorlikni oshirish: outsorsing jarayonlarni soddalashtirishi va transport tizimining umumiy samaradorligini oshirishi mumkin.

- Kengaytirilgan xizmat sifati: Tajribali outsorsing provayderlari bilan hamkorlik qilish orqali siz xizmatlar sifatini oshirishingiz va mijozlarga yaxshi natijalarni taqdim etishingiz mumkin.

- Moslashuvchanlik va miqyoslilikni oshirish: outsorsing tashkilotlarga o'zgaruvchan biznes ehtiyojlari va talablari asosida o'z operatsiyalarini kengaytirish yoki kamaytirish imkonini beradi.

- Asosiy vakolatlarga e'tibor qaratish: asosiy bo'lmagan faoliyatni outsorsing qilish orqali tashkilotlar o'zlarining asosiy vakolatlari va strategik ustuvorliklariga e'tibor qaratishlari mumkin [10].

Tadqiqotlarimiz shuni ko'rsatdiki, transport tizimida outsorsing matritsasini qo'llash odatda bir necha bosqichlarni o'z ichiga oladi. Birinchi qadam kompaniya faoliyatida markaziy bo'lgan va outsorsingga berilishi mumkin bo'lgan funksiyalarni aniqlashdan iborat. Buning uchun kompaniyaning biznes jarayonlarini chuqur tahlil qilish va outsorsing qiymat keltirishi mumkin bo'lgan sohalarni aniqlash talab etiladi.

Keyingi qadam xarajat, sifat va ishonchlilik kabi mezonlardan foydalangan holda potentsial outsorsing hamkorlarini baholashni o'z ichiga oladi. Kompaniyalar potentsial sotuvchilarning imkoniyatlari va obro'sini ularning kompaniya ehtiyojlarini qondira olishini ta'minlash uchun chuqur tahlil qilishlari kerak.

Outsorsing hamkorlari tanlanganidan so'ng, kompaniyalar sotuvchining ish faoliyatini kuzatish uchun aniq aloqa kanallari va ishlash ko'rsatkichlarini yaratishi kerak. Outsorsing bo'yicha hamkorlar kompaniyaning kutganlarini qondirayotgani va

qiymatini yetkazib berishini ta'minlash uchun muntazam ravishda baholashlar o'tkazilishi kerak. Va shu bilan birga, biz yuqorida ko'rsatgan 12 tanlangan mezonga muvofiq, har bir transport kompaniyasi o'z matritsasini yaratishi yoki ichki ish jarayoniga asoslanib, o'zi uchun muqobil autsorsing matritsasini yaratishi mumkin. Bu erda ko'plab muhim elementlarni hisobga olish kerak va ularning barchasini hisobga olish va eng kichik omillargacha tahlil qilish sizga ustun autsorsing matritsasini yaratishga imkon beradi.

Xulosa . Transport tizimida autsorsing matritsasini qo'llash kompaniyalarga autsorsing bo'yicha ongli qarorlar qabul qilish, xarajatlarni kamaytirish va samaradorlikni oshirishga yordam beradi. Ushbu maqolada ko'rsatilgan qadamlarni bajarib, kompaniyalar autsorsing matritsasini muvaffaqiyatli amalga oshirishlari va strategik autsorsingning afzalliklaridan foydalanishlari mumkin. Xususan, O'zbekiston Respublikasi transport logistika tizimida ushbu yangi autsorsing matritsasi kabi zamonaviy usul va usullardan foydalangan holda xarajatlarni qisqartirib, transport salohiyatimizni yanada oshirish uchun maqbul sharoit yaratamiz, deb umid qilamiz.

ADABIYOTLAR:

[1]. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 5-oktabrdagi "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi va uni samarali amalga oshirish chora-tadbirlarini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-6079-son qarori.// URL: <https://norma.uz>.

[2]. Mello JE, Stank TP, Esper TL Logistika autsorsing strategiyasining modeli //Transport jurnali. – 2008. – T. 47. – №. 4. – S. 5-25.

[3]. Li Y., Liu X., Chen Y. (2012). Ta'minot zanjirini boshqarishda aksiomatik loyqa to'plam va DEA metodologiyasidan foydalangan holda yetkazib beruvchini baholash va tanlash. Xalqaro loyqa tizimlar jurnali, 14(2), 215–225.

[4]. Fu S., Yu Y., Xu M. Bulutda matritsalarini ko'paytirishni hisoblashni autsorsing qilish uchun xavfsiz algoritmi // Bulutli hisoblashda xavfsizlik bo'yicha beshinchi ACM xalqaro seminarining materiallari. – 2017. – S. 27-33.

[5]. T Spenser. Autsorsing matritsasi, 2015 yil 9 oktyabr.

[6]. Sulaymonov N.N., Irisbekova M.N. TRANSPORTATSION XIZMATI AUTSORSINGNING KELAJAK PERSPEKTIVASI //Fundamentalnye i prikladnye nauchnye issledovaniya v sovremennom mire. – 2023. – S. 111-114.

[7]. Barak S., Javanmard S. Yangi intervalli qiymatli noaniq miqdoriy strategik rejalashtirish matritsasi (QSPM) va ko'p mezonli qarorlar qabul qilish (MCDM) yordamida autsorsing modellashtirish // Xalqaro ishlab chiqarish iqtisodiyoti jurnali. – 2020. – T. 222. – S. 107494

[8]. Narinbaevna IM, Xamidullayevna AZ Avtomobil transportida yoqilg'idan foydalanish samaradorligini baholash ko'rsatkichlari // Evropa xalqaro ko'p tarmoqli tadqiqotlar va boshqaruv tadqiqotlari jurnali. – 2022. – T. 2. – №. 06. – S. 13-18.

[9]. Irisbekova MN TRANSPORT VA LOGISTIKA XIZMATLARINING SIFATINI BAHOLASHGA METODOLIK YONDORISHI //Nazariy va amaliy fanlar. – 2019. – №. 5. – S. 385-388.

[10]. Sulaymonov N.N., Irisbekova MN "Transport tizimida raqamli platformalarni takomillashtirish natijasida outsorsing xizmatlarining afzalliklari va kamchiliklarini tahlil qilish" e-ISSN: 2792-4025 | <http://openaccessjournals.eu> | Jild: 3-son: 2023-yil noyabr oyida 11-son .